

SVERIGES RIKSDAG

registrator.riksdagsforvaltningen@riksdagen.se

Yttrande angående Remittering av utskottsinitiativ om det svenska genomförandet av EU:s ramdirektiv om vatten.

Energimyndigheten har av riksdagen beretts möjlighet att lämna synpunkter på förslagen i utskottsinitiativ om det svenska genomförandet av EU:s ramdirektiv om vatten.

Energimyndighetens ställningstagande

Vattenkraftverkens reglerförmåga och elberedskapsförmågor har varit, är och kommer fortsatt att vara en viktig del av ett driftsäkert elsystem. Som framgår av Energimyndighetens tidigare analyser kommer reglerbehovet att öka under en lång tid framöver och måste bl.a. hanteras av nuvarande resurser, vilket framförallt är den svenska och den norska vattenkraften. Detta behövs bland annat för att klara en större andel variabel förnybar elproduktion från t.ex. sol och vind samt elektrifieringen av transportsektorn och delar av industrin som behövs för att nå de politiska energi- och klimatmålen, inklusive 100 procent förnybart elsystem till 2040. De förändringar som antas krävas för nå uppsatta mål kommer även innebära ökat behov av förmåga att leverera effekt när den behövs som mest. Energimyndigheten anser därför att det är av stor vikt att värna en effektiv tillgång till vattenkraftsel. Dessutom är det myndighetens uppfattning att möjligheter till undantag i enlighet med riksdagen i proposition (2017/18:243) Vattenmiljö och vattenkraft behöver utnyttjas fullt ut.

Energimyndigheten lämnar följande synpunkter på de fem olika förslag som framgår av utskottsinitiativet. Myndighetens svar sker med utgångspunkt från effektiv tillgång till vattenkraftsel.

Att regeringen tydliggör hur 4 kap. 10 § vattenförvaltningsförordningen ska tillämpas.

Vattenmyndigheterna har under våren skickat ut samrådsmaterial med förslag till beslut om miljö kvalitetsnormer för de vattenförekomster som är påverkade av

vattenkraft som ska omprövas under perioden 2022–2024. Vattenmyndigheterna har bland annat föreslagit undantag från God Ekologisk Status (GES) i en del av de vattenförekomster påverkade av vattenkraft där det skulle få negativa konsekvenser för Sveriges elsystem om vattenförekomsten skulle uppnå GES. Det återstår dock en hel del analysarbete och fler undantag behövs för att inte få oönskade effekter på elsystemet. Energimyndigheten anser därför att alla nyttor som vattenkraften bidrar med behöver analyseras innan normerna fastställs.

Vid bedömningen av betydande negativ påverkan anger vattenmyndigheterna endast elproduktionen och reglerförmågan som skäl vid åtgärder för att uppnå GES. Här saknas därmed såväl lokal och regional stabilitet som påverkan på elberedskapen, vilket anges som en del av effektiv tillgång till vattenkraftsel i 27§ Förordning (1998:1388) om vattenverksamheter. Energimyndigheten anser att om omprövningen ska leda till en effektiv tillgång till vattenkraftsel behöver även dessa aspekter inkluderas i normsättningen.

Vattenmyndigheterna arbetar nu vidare med normsättningen utifrån samrådssvaren och vilka normer som slutligen kommer att fastställas för de första provningsgrupperna blir känt i slutet av året. Energimyndigheten har inte analyserat vad som kan eller bör förtydligas i vattenförvaltningsförordningen men vill däremot peka på att det finns behov av fortsatt metodutveckling för att analysera alla de nyttor som vattenkraften bidrar med.

Att regeringen överprövar vattenmyndigheternas fem åtgärdsförslag för att säkerställa en god balans mellan samhällsekonomisk kostnad och miljömässig nytta som ligger i linje med riksdagens beslut om "Vattenmiljö och vattenkraft" samt livsmedelsstrategins mål.

Vid vattenmyndigheternas samråd fokuserade Energimyndigheten, utifrån sitt myndighetsuppdrag, på förslag på miljökvalitetsnormer för vattenförekomster som påverkas av vattenkraft.

Vi har tidigare tillstyrkt vattenförvaltningsutredningens¹ förslag om att avskaffa vattenmyndigheterna till förmån för att gängse förvaltningsstruktur inom svensk statsförvaltning används. Energimyndigheten kan konstatera att Havs- och vattenmyndigheten i sitt yttrande anser att åtgärdsprogram allvarligt avviker från vattenförvaltningsförordningen och direktiv 2000/60/EG och att regeringen därför bör få möjlighet att pröva förslagen till åtgärdsprogram. Energimyndigheten har förståelse för Havs- och vattenmyndighetens synpunkter och anser att deras förslag bör övervägas.

Att regeringen ska säkerställa att HARO-värdena ligger mer i linje med den förstudie som gjordes och att dessa inte leder till utrivningar av vattenkraft av ekonomiska skäl.

¹ SOU 2019:66 En utvecklad vattenförvaltning,

Energimyndigheten vill poängtera att vi anser att vid bedömningen av påverkan på vattenkraften så bör i första hand reglerförmågan beaktas, därefter elberedskapen och slutligen elproduktionen.

HARO-värdet är inte juridiskt bindande utan ger vägledning till vattenmyndigheterna vid förklarande av kraftigt modifierade vatten samt beslut om miljökvalitetsnormer. För att ge vägledning till vattenmyndigheterna har en fördelning av det nationella riktvärdet 1,5 terawattimmar redovisats för de 22 huvudavrinningsområden som är mest betydelsefulla för reglerkraften (HARO-värde). För övriga huvudavrinningsområden som inte är lika betydelsefulla för reglerkraften anges ett samlat värde.

Det har inte framkommit några nya omständigheter som föranleder nya HARO-värden och förutsättningarna för fördelningen av HARO-värdena på respektive huvudavrinningsområde har inte heller förändrats. Då de HARO-värden som är fastställda värnar vattenkraftens balansreglering och värdet av den förnybara elproduktionen samtidigt som det tillåter miljöåtgärder i olika utsträckning i alla avrinningsområden anser Energimyndigheten att det i nuläget inte finns skäl att ändra HARO-värdena.

Som framgår av både förarbetena till den lagstiftning som trädde i kraft den 1 januari 2019 samt den nationella planen är huvudsyftet med de nya bestämmelserna att förse vattenkraften med moderna miljövillkor. Utrivning av anläggningar bör bli aktuellt endast i undantagsfall. Detta poängteras även särskilt i regeringens beslut om den nationella planen. Energimyndigheten gör i dagsläget ingen annan bedömning.

Att regeringen säkerställer att de miljöanpassningar som sker inte går ut över möjligheten att öka effekten i befintlig vattenkraft.

Reglerförmåga och effektbidrag från den svenska vattenkraften kommer att ha en ökad betydelse för omställningen till framtidens elsystem. Ökningar av effekt genomförs dock där verksamhetsutövaren anser det vara ekonomiskt lönsamt, men Energimyndigheten anser att det vore bra om möjligheterna till ökad reglerförmåga och effekt identifieras, analyseras och värderas tillsammans med de miljöeffekter som begränsar. Det krävs analyser i det enskilda fallet och verksamhetsutövare bör ges möjlighet att utreda möjligheten till effektökning i god tid före omprövning. Om detta utreds i samverkansprocessen av samtliga intresserade verksamhetsutövare, kan en optimering göras av ökad reglerförmåga, genom ökad effekt, som kan uppnås i hela huvudavrinningsområdet.

För ökad effekt krävs en tillståndsprövning. Effektökningen kan alltså inte göras inom ramen för omprövningen men om verksamhetsutövare har för avsikt att även ansöka om tillstånd för utökning är det lämpligt att göra det vid samma tidpunkt som ansökan om omprövning ska ske enligt planen.

Att regeringen säkerställer att platsspecifika bedömningar kring alla nyttor och konsekvenser görs med beräkningsgrunder som är vedertagna, transparenta och att detta görs i samråd med berörda aktörer.

Energimyndigheten anser att det är viktigt att använda vedertagna metoder och beräkningar vid bedömningen av påverkan på vattenkraften. En rad olika initiativ pågår och har genomförts för att bidra med kunskap för mer vedertagna verktyg och metoder. Det gäller bland att kunna värdera alla nyttor som vattenkraften och olika typer av miljöåtgärder bidrar med. På så sätt kan en effektiv tillgång till vattenkraftsel säkerställas.

Energimyndigheten vill understryka betydelsen av att vattenmyndigheternas arbete och processer har hög grad av transparens, inte minst i hur beräkningar och bedömningar har gjorts. Bedömningarna bör givetvis dokumenteras för att möjliggöra tydliga underlag för det fortsatta och löpande arbetet och diverse granskningar som kan behövas.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Robert Andrén. Vid den slutliga handläggningen har därutöver deltagit avdelningschefen Caroline Asserup, chefsjuristen Rikard Jansson och tillförordnade enhetschefen Martin Johansson. Föredragande har varit seniora rådgivaren Roger Östberg.

Robert Andrén

Roger Östberg

Detta beslut är elektroniskt signerat i Energimyndighetens ärendehanteringssystem och saknar därför underskrift